

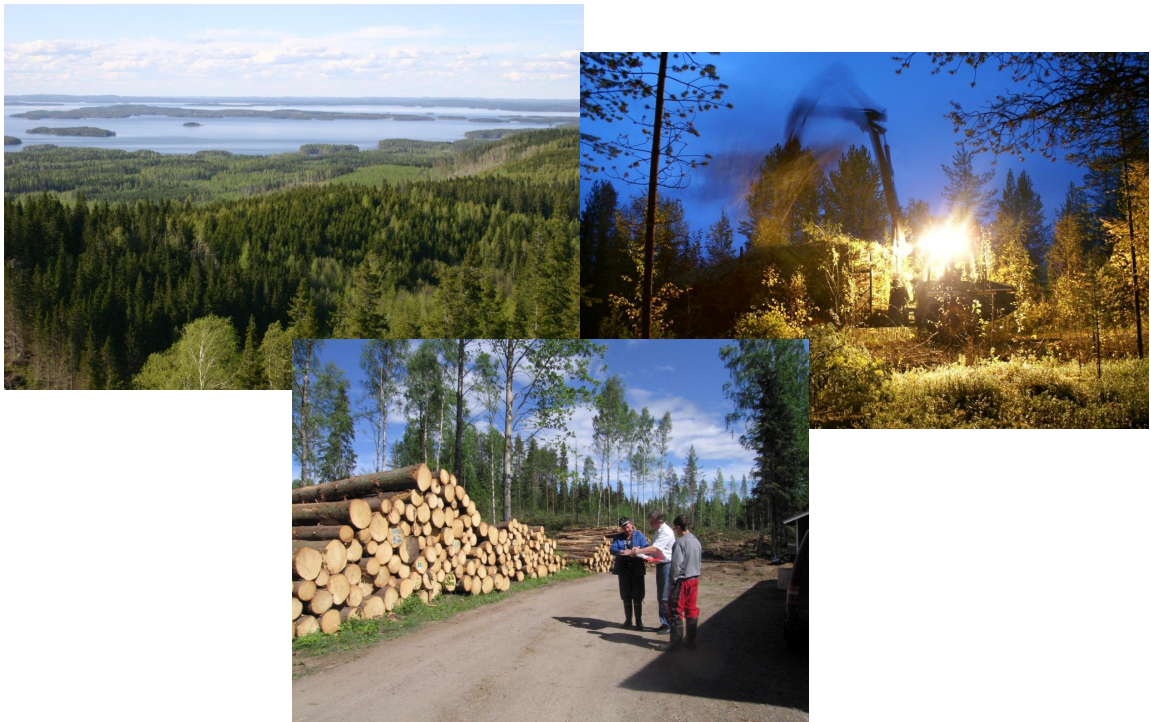
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

METSÄALAN STRATEGINEN OHJELMA

METSÄALAN YRITYSTEN TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMINEN

TYÖRYHMÄN KEHITTÄMISEHDOTUKSET

19.3.2010

Metsäalan yritysten toimintamahdollisuuksien kehittäminen

Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen asetti 24.6.2009 työryhmän tekemään toimenpide-ehdotuksia metsään kytkeytyvien liiketoimintojen kehittämiseksi ja alan yrittäjien toimintaedellytysten parantamiseksi. Selvityksen tulisi kattaa metsäalan palveluihin liittyvän yritystoiminnan: metsätalousyrittämisen, metsäkone- ja kuljetusurakoinnin, metsäsuunnittelun, metsänparannustöiden suunnittelun ja toteutuksen sekä erilaiset metsäomaisuuden hoitopalvelut. Tavoitteena oli löytää toimenpiteitä, joilla yritystoiminnan kasvun pullonkauloja voitaisiin aukoa.

Työnsä tueksi työryhmä teetti ulkopuolisella konsultilla alan yritystoiminnan mahdollisuuksia analysoivan selvitystyön.

Työryhmän toimenpide-ehdotukset esitellään elinkeinoministeri Mauri Pekkariselle, joka päättää mahdollista jatkotoimenpiteistä ehdotusten toteuttamiseksi.

Työryhmän kokoonpano on ollut seuraava:

Pertti Hämäläinen (pj), neuvotteleva virkamies TEM
Juha Ojala (siht.), strateginen johtaja TEM
Juha Hakkarainen, metsäjohtaja MTK,
Juuso Kalliokoski, ylitarkastaja MMM
Veijo Ojala, varatoimitusjohtaja Finnvera
Heikki Pajuoja, toimitusjohtaja Metsäteollisuus ry
Kari Palojärvi, toiminnanjohtaja Metsäalan kuljetusyrittäjät ry
Matti Peltola, toimitusjohtaja Koneyrittäjien liitto ry
Jukka-Pekka Ranta, toimitusjohtaja Suomen Sahat ry
Pekka Ripatti, kehittämisspäälikkö Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
Pirjo Sylvänne, ylitarkastaja TEM
Marja Taskinen, neuvotteleva virkamies TEM,
Jorma Tolonen, johtaja Metsäkeskus Kainuu
Tuomo Turunen, toimitusjohtaja Metsäpalvelu Turunen Oy
Heikki Vesa, Teollisuusneuvos, TEM
Outi Viljamaa, neuvotteleva virkamies TEM

Työryhmä määritteli kolme painopistealuetta, joiden kehittämiseksi haettiin ratkaisuja:

1. Liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen kehittäminen
2. Metsäalan yrittäjyyttä tukevien toimintamallien kehittäminen
3. Metsäpalvelumarkkinoiden hallittu avaaminen tavoitteena metsätalouden arvoketjun kannattavuuden parantaminen

Painopistealueella 1. on haettu ratkaisuja yritystason ongelmiin, painopistealueella 2. suositukset koskevat lähinnä metsäorganisaatioiden ja yritysten kehittämisorganisaatioiden toimenpiteitä (organisaatiotaso) ja painopistealueen 3. toimenpiteistä vastaa ensisijaisesti keskushallinto (ministeriötaso).

Taustaa - Metsäpalveluyrittäjyyden kehittäminen

Metsäalan yrittäjyyden tulevaisuus riippuu ratkaisevasti siitä, miten metsäteollisuuden ja bioenergian tuotannon kilpailukyky kehittyy ja miten metsä- ja energiasektorin toimintaa pystytään tehostamaan kotimaassa vastaamaan globaalin kilpailun haasteisiin uusilla toimintatavoilla ja tuotteilla. Lisäksi yrittäjyyteen vaikuttavat metsänomistajakunnan rakenteelliset muutokset, alan tuottavuuden kasvu sekä uusien palveluiden tarve. Erityisesti metsänomistajakunnan rakennemuutos on luomassa tilaa uudelle yrittäjyydelle. Yhä harvempi metsänomistaja tekee itse metsätilallaan suorittavia töitä ja tarvitsee ammattiapua myös omaisuuden hoidossa. Maa- ja metsätalousministeriön käynnistämät metsäalan rakenneuudistukset antavat toteutuessaan myös omalta osaltaan tilaa uudelle kasvavalle yritystoiminnalle.

Metsäpalvelualan yrittäjyyspotentiaali riippuu suurelta osin seikoista, joihin yrittäjät itse eivät voi vaikuttaa. Näistä tärkein on metsäteollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyn säilyminen. Potentiaalın kasvuun vaikuttaa myös bioenergian tuotannon kilpailukyky. Monet alan yrittäjyyspotentiaalın kehittämiseksi tarvittavat toimet ovat sen luonteisia, että niiden toteuttajina eivät voi olla yksittäiset yritykset vaan tarvitaan laajaa alan kehittämisorganisaatioiden yhteistyötä. Metsäorganisaatioiden rakennemuutokset tai esimerkiksi uusi metsävaratietojärjestelmä ovat nekin seikkoja, joiden vaikutukset yrittäjyyden edellytyksiin eivät ensisijaisesti riipu yrittäjien vaan muutoksia toteuttavien tahojen ja metsänomistajien päätöksistä.

Metsäpalvelumarkkinoilla nykytilanne ei riittävässä määrin palvele kumpaakaan yrittäjien keskeistä asiakasryhmää, toisaalta metsänomistajia ja toisaalta teollisuutta. Käytössä olevat tehottomat toimintamallit lisäävät kustannuksia, eikä markkinoilla toisaalta ole riittävän asiakaslähtöisiä palveluja muuttuvan metsänomistajakunnan tarpeisiin. Yritysten kehittymistä estää etenkin alan heikko kannattavuus.

Yrittäjyyden edellytysten parantamisen tarpeesta metsäpalvelualalla ollaan yleisesti yhtä mieltä alan kehittämisen perusedellytyksenä. Tämä ei kuitenkaan ole täysimääräisesti heijastunut eri kehittämisfoorumien suosituksissa ja päätöksissä, eikä alan toimijoiden käytännön toiminnassa. Yritystoiminnan dynamiikan puute nähdäänkin alan kannattavuutta heikentävänä tekijänä.

Optimistisen arvion mukaan metsänhoito-, metsänparannus- ja hakkuutöihin osallistuvien sekä muiden metsäpalveluyritysten liikevaihto voisi kasvaa kotimaassa nykyisestä arviolta noin 1,2 miljardista eurosta 1,4 miljardiin euroon vuoteen 2015 mennessä. Nykyisin yli 80 % liikevaihdosta syntyy korjuu- ja kuljetusalan yrittäjien keskuudessa, mutta tulevaisuudessa muiden palveluiden osuus tulee kasvamaan. On huomattava, että arvioitu liikevaihto on hyvin suuntaa antava ja riippuu voimakkaasti alan omasta tahtotilasta.

Alan toimintakentässä on nähtävissä myös mahdollisuuksia monille uusille palveluille, tuotteille ja liiketoimintamalleille. Uudet liiketoimintaideat ovat kuitenkin vasta kehitysasteella ja tulevaisuuden liikevaihdon potentiaalia on vaikea arvioida. Selkeitä kasvavan potentiaalın omaavia tuotteita ja palveluita ovat esimerkiksi metsäomaisuuden hoitopalvelut, maisemanhoitopalvelut, ja luonto- ja matkailupalvelut.

On arvioitavissa, että puuntuotannon tuottavuutta ja sitä kautta koko arvoketjun kannattavuutta voidaan parantaa merkittävästi. Suuremmat yksiköt ja metsänhoidon koneellistumisen vauhdittaminen mahdollistaisivat skaalaetuja metsänhoidossa, korjuussa ja puun myynnissä parantaen sekä kannattavuutta että työn tuottavuutta.

Tavoitteet ja ehdotukset:

1. Tavoite 1. Liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen vahva kehittäminen alan yrityksissä, yrittäjyyskoulutuksessa ja neuvonnassa

Metsäalan neuvonnassa ja alan koulutuksessa pääpainopiste on ollut puuntuotannon tehostamisessa ja teknologiassa. Koko arvoketjun elinkeinotoiminnan kannattavuuden parantamiseksi kannattavuuden nostaminen päätavoitteeksi ja sen merkityksen korostaminen alan neuvonnassa ja koulutuksessa on haastava strateginen muutos. Tämä edellyttää neuvonnan, koulutuksen ja alan kehittämistoiminnan nopeaa muutosta.

Toimenpiteet:

- Liiketoiminnan ja talouden painoarvon ja osaamistason merkittävä nosto metsänomistajien ja yrittäjien koulutuksessa (mhy:t, ELY:t, Metsäkeskus, OPM, MMM, TEM)
- Metsätalouden arvoketjun kannattavuuden nostaminen päätavoitteeksi neuvonnassa ja yritystoiminnan, erityisesti pk-yritysten kehittämisessä (mhy:t, alueelliset kehittämissyhtiöt, ELY:t, Metsäkeskus, alan oppilaitokset, MMM, TEM)
- Liiketoiminnan ja talouden painoarvon nosto yliopisto- ja korkeakoulukoulutuksessa (OPM, yliopistot + amk:t)

2. Tavoite 2. Metsäalan yrittäjyyttä tukevien toimintamallien kehittäminen julkiset toimijat edelläkävijöinä

Eräät alan toimintamallit ovat olleet esteenä yritystoiminnan laajentamiseksi. Toimintamallien tulisi uudistua siten, että ne tukisivat yrittäjyyttä. Mm. puunhankintaketjussa toimivien yritysten toiminnan laajentaminen usealle urakanantajalle, sähköisten palvelujen hyödyntäminen erityisesti metsänomistajille suunnatuissa palveluissa ja logistiikkatietojärjestelmien integrointi antavat uusia mahdollisuuksia alan kannattavuuden parantamiselle ja yritysten kasvuille. Julkisten toimijoiden tulisi olla tukemassa tätä kehitystä ja mm. TEM-konsernin palveluja tulisi kohdentaa aikaisempaa selkeämmin myös metsäalalle.

Toimenpiteet:

- Alueyrittäjyyden, kausitasausjärjestelmän ja siirtorenkaiden käynnistäminen ja pilotointi metsänhoitotöissä ja puunhankinnassa (Metsäkeskus, mhy:t, MMM, TEM)
- TEM:n ja MMM:n yrittäjyyttä tukevien instrumenttien tehokas käyttö myös metsäalan yrityksille (TEM, ELY:t, MMM, Metsäkeskus)
- Sähköisten palvelujen (mm. Metsään.fi) käynnistäminen ja levittäminen nopealla aikavälillä (Metsäkeskus ja TAPIO, alan etujärjestöt ja yritykset)

3. Tavoite 3. Metsäpalvelumarkkinoiden hallittu avautuminen. Tavoitteena metsätalouden arvoketjun kannattavuuden parantaminen (MMM, TEM)

Metsäkeskusorganisaation uudistaminen on käynnistymässä ja metsänhoitoyhdistysten metsänhoitomaksuvarojen käyttöä tullaan täsmentämään. Nämä avaavat uusia mahdollisuuksia alan yritystoiminnan laajenemiseen metsäalan töissä ja palveluissa. Julkisen sektorin toimenpiteiden ja myös tukijärjestelmien olisi tuettava yritystoiminnan

laajenemista. Keskeistä olisi uudistaa tukijärjestelmät niin, etteivät ne ole rajoitteena palvelumarkkinan kasvulle.

Toimenpiteet:

- Varmistettava, että aloitettu avautumiskehitys jatkuu ja että metsäorganisaatioiden muutokset tukevat uuden yrittäjyyden syntyä ja kasvua (MMM, TEM)
- Tukijärjestelmiä kehitettävä niin että ne eivät rajoita markkinoiden kokoa ja määritä hintatasoa (MMM,TEM)

4. Suositusten toimeenpanon seurannan järjestäminen (TEM, MMM)

Edellä mainittujen toimenpide-ehdotusten toteutus ja sen seuranta on vastuutettava selkeästi.